Hallintovaliokunta maanantai 08.06.2026 klo 09.30 / VNS 12/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

Lausunto luonnoksesta maaseutupoliittiseksi selonteoksi

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto pitää hyvänä sitä, että maaseutupoliittinen selonteko tunnistaa maaseudun merkityksen Suomen elinvoimalle, huoltovarmuudelle, kokonaisturvallisuudelle sekä kestävän kasvun mahdollisuuksille. Selonteon vahvuutena on laaja tilannekuva- ja muutostekijät -osio, joka tunnistaa maaseudun alueelliset erot sekä maaseudun merkityksen koko yhteiskunnan toimivuudelle.

Tilannekuvassa on tarkasteltu monipuolisesti maaseutualueiden kehitystä mm. tilastojen pohjalta ja tuotu esille niin maaseudun erityispiirteet vahvuuksineen kuin myös kehityksen lukuisat haasteet. Maaseudun kehityksen tilannetta voidaan analyysin pohjalta pitää huolestuttavana. Toisaalta mm. monipaikkaisuuteen ja älykkääseen sopeutumiseen liittyvät kehityspiirteet ja maaseudun hyväksi koettu elämänlaatu kertovat mahdollisuuksista.

Pohjois-Karjalassa maaseudun kehitys on koko maakunnan kehityksen kannalta ratkaisevaa. Noin puolet maakunnan väestöstä asuu maaseutumaisiksi luokitelluilla alueilla, ja maa- ja metsätalous muodostavat edelleen merkittävän osan alueen elinkeinorakenteesta. Pohjois-Karjalan vahvuudet rakentuvat pitkälti uusiutuvien luonnonvarojen kestävälle hyödyntämiselle, metsätaloudelle, maataloudelle, energiaratkaisuille sekä niihin liittyville jalostus- ja palveluketjuille. Maaseudun elinvoiman turvaaminen on siten keskeinen edellytys myös maakunnan puhtaan siirtymän tavoitteiden toteutumiselle.

Selonteko tunnistaa liikenne- ja saavutettavuuskysymysten merkityksen, mutta niiden ratkaiseminen edellyttää nykyistä vahvempia toimia. Pohjois-Karjalan näkökulmasta liikennejärjestelmän ja erityisesti alemman asteisen tieverkon kunto on yksi keskeisimmistä maaseudun kehittämiskysymyksistä. Metsäbiotalouden, maatalouden, matkailun ja muun yritystoiminnan toimintaedellytykset ovat riippuvaisia toimivista kuljetusyhteyksistä. Tieverkon korjausvelka kuitenkin kasvaa ja julkisen liikenteen palvelut vähenevät monilla alueilla. Selonteossa tunnistetut saavutettavuushaasteet edellyttävät konkreettisia ja pitkäjänteisiä investointeja, eivät pelkästään erilaisiin ohjelmiin kirjattuja tavoitteita. Samalla on huolehdittava raideliikenteen kilpailukyvystä ja itäisen Suomen yhteyksistä maan muihin osiin ja siten aina vientimarkkinoille asti.

Maakuntaliitto pitää tärkeänä, että maaseutupolitiikka kytketään kokonaisturvallisuuden näkökulmaan. Pohjois-Karjala on Euroopan unionin ulkorajamaakunta, jossa väestön, palvelujen ja elinkeinotoiminnan säilyminen koko maakunnan alueella on myös turvallisuuspoliittinen kysymys. Viime vuosien keskustelu itäisen Suomen tulevaisuudesta on tuonut esiin tarpeen erityistoimille, mutta käytännön toimenpiteet ovat jääneet toivottua vähäisemmiksi. Maakuntaliitto katsoo, että maaseutupolitiikan toimeenpanossa on tunnistettava nykyistä vahvemmin itäisen Suomen erityisolosuhteet ja niiden vaikutukset aluekehitykseen. Viimeaikainen turvallisuuspoliittinen kehitys on korostanut sitä, että koko maan asuttuna pysyminen on Suomen turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta strateginen kysymys. Elinvoimainen maaseutu, toimiva infrastruktuuri ja riittävä väestöpohja rajaseudulla ovat osa kansallista turvallisuutta.

Pohjois-Karjalassa maaseudun kehittämistä ei nähdä pelkästään sopeutumisena väestömuutokseen, vaan myös kasvun ja uudistumisen mahdollisuutena. Pohjois-Karjala tarjoaa hyvän esimerkin siitä, kuinka maaseudun vahvuudet voidaan valjastaa koko Suomen hyödyksi. Maakunnalla on kansallisesti merkittävää osaamista metsäbiotaloudessa, uusiutuvassa energiassa, luonnonvara-aloilla sekä niihin liittyvässä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa. Maaseutupolitiikan tulee vahvistaa näiden vahvuuksien hyödyntämistä sekä tukea investointeja, jotka synnyttävät työpaikkoja ja lisäävät alueen kilpailukykyä.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto pitää selonteossa esitettyjä tavoitteita ja suosituksia yleisesti ottaen kannatettavina. Selonteko tunnistaa maaseudun palvelujen saavutettavuuden, väestökehityksen ja luottamuksen haasteet. On kuitenkin aiheellista kysyä, ovatko valtion käytännön toimet olleet linjassa

selonteon tavoitteiden kanssa. Tiestön rapautuminen, julkisten palvelujen ja yhteyksien heikentyminen sekä valtion toimintojen keskittyminen ovat monilta osin ristiriidassa esitettyjen tavoitteiden kanssa.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto katsoo, että selonteon tavoitteiden, kehittämissuositusten ja niiden alle kirjattujen toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää nykyistä vahvempaa alueellista näkökulmaa valtion päätöksenteossa sekä pitkäjänteistä sitoutumista infrastruktuurin, palvelujen ja elinkeinojen toimintaedellytysten turvaamiseen. Tekstissä usein esille nostettu maaseutuvaikutusten arviointi on tärkeää, mutta ei ilman arviointien pohjalta tehtyjä korjaavia toimenpiteitä vie maaseutua kohti parempaa tulevaisuutta. Tarvitaan konkreettisia toimia saavutettavuuden, elinkeinojen, turvallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi. Erityisesti itäisen Suomen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet on vietävä käytännön toteutukseen nykyistä määrätietoisemmin.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto korostaa, että maaseudun kehittäminen ei ole vain aluepolitiikkaa. Se on myös elinkeino-, liikenne-, turvallisuus-, huoltovarmuus- ja ilmastopolitiikkaa. Siksi maaseudun näkökulmien tulee näkyä nykyistä vahvemmin koko valtionhallinnon päätöksenteossa ja resurssien kohdentamisessa.